

Raadsinformatiebrief

<i>Aan</i>	Raad
<i>Portefeuillehouder</i>	Johan Swaans
<i>Onderwerp</i>	Actualisatie financiële positie
<i>Datum</i>	24-03-2020

Kennisnemen van

De actuele ontwikkelingen ten aanzien van de financiële positie van de gemeente Goirle

Inleiding

Na de vaststelling van de programmabegroting 2020 – 2023 in de raadsvergadering van 14 november 2019 hebben zich een enkele ontwikkelingen voorgedaan die ingrijpen in de financiële positie van de gemeente Goirle. In de planning en control cyclus die wij met uw raad hebben afgesproken is de aanbidding van de Voorjaarsnota het eerstvolgende moment waarop wij u informeren over de financiële positie. Daar willen wij niet op wachten.

Informatie

De concept jaarrekening sluit met een nadelig saldo van € 3.510.000

Wij hebben de concept jaarrekening voor controle aan de accountant voorgelegd. Dit concept sluit met een nadelig saldo van € 3.510.000. In de 2^e bestuursrapportage werd uitgegaan van een nadelig saldo van € 3.194.000. Het tekort is verder opgelopen door een onvoorziene storting in de pensioenvoorziening voor (voormalige) wethouders en door hogere uitgaven voor uitvoering van de Jeugdwet dan verwacht. In de jaarrekening wordt een enorme aanslag op onze reservepositie gedaan en dit werkt door in de schuldpositie en in het meerjarenperspectief. In de concept Nota van aanbidding bij de jaarrekening gaan wij daarom uitgebreid in op de gevolgen voor de financiële positie. Wij willen u deze informatie niet onthouden. Het deel uit de concept Nota van aanbidding bij de jaarrekening 2019 dat handelt over de financiële positie sturen wij daarom als bijlage bij deze brief mee.

De kosten voor uitvoering van de Jeugdwet stijgen verder

In het afgelopen jaar zijn de kosten voor uitvoering van de Jeugdwet hard gestegen. In de jaarrekening zien wij een verdere stijging ten opzichte van de raming in de 2^e bestuursrapportage. Regionaal wordt voor 2020 rekening gehouden met een toename van 6%, door gestegen prijzen en toename van de vraag. In de voorbereidingen voor de Voorjaarsnota houden wij rekening met een stijging van de kosten met ca. € 1,2 miljoen voor WMO en Jeugdwet ten opzichte van de huidige raming in de meerjarenbegroting.

De herverdeling van het gemeentefonds pakt nadelig uit

In de loop van januari 2020 werd duidelijk dat de voor 2021 voorziene herverdeling van het gemeentefonds tot grote verschuivingen van de algemene uitkering tussen gemeenten zou leiden. Gemeenten als Goirle zouden ca. 8% moeten inleveren, wat voor ons een korting op de algemene uitkering uit het gemeentefonds betekent van ca. € 2,4 miljoen. Het ministerie van Binnenlandse

Zaken en Koninkrijksrelaties heeft daarop besloten tot een nader onderzoek en uitstel van de herverdeling met een jaar. Het is ongewis hoe de herverdeling uiteindelijk voor iedere individuele gemeente uitpakt. Vooralsnog houden wij voor de jaren vanaf 2022 rekening met het maximale nadeel van € 25 per inwoner per jaar, cumulatief.

Vervolg

Na de ingrijpende bezuinigingen en lastenverhoging, waartoe uw raad op 14 november 2019 heeft besloten, staan wij opnieuw voor een onvoorziene opdracht om de meerjarenbegroting in evenwicht te houden. Bij de vaststelling van de Voorjaarsnota zullen daartoe richtinggevende besluiten moeten worden genomen. Om de opties daarvoor te verkennen willen we het recent gevormde burgerpanel consulteren. Wij maken daarbij graag gebruik van de ervaringen in het afgelopen jaar van de raadsleden Verheijen en Van Oosterwijk. Wij vernemen graag of uw raad hen daarvoor wilt aanwijzen.

Bijlagen

Toelichting financiële positie, concept jaarrekening 2019

Bijlage: Toelichting financiële positie, concept jaarrekening 2019

De financiële positie van Goirle belicht

Hieronder gaan wij nader in op de financiële positie van de gemeente. We presenteren eerst het resultaat van de jaarrekening en daarna gaan we in op enkele belangrijke indicatoren voor beoordeling van de financiële positie van de gemeente Goirle.

De jaarrekening sluit met een flink tekort

De jaarrekening sluit met een nadelig saldo van € 3.509.535. In de laatste prognose in de tweede bestuursrapportage gingen we nog uit van een nadelig saldo van € 3.194.000. De belangrijkste afwijkingen na de 2^e bestuursrapportage zijn een verdere stijging van de kosten van jeugdzorg ten bedrage van € 449.264 en aanvulling van de pensioenvoorziening voor (voormalige) wethouders ten bedrage van € 522.506. Dit laatste wordt veroorzaakt door de lage rekenrente. De onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van het nadelig saldo gedurende het jaar weer.

Tabel resultaat voor/na bestemming

	Begroting 2019	Begroting 2019 na wijziging	Jaarrekening 2019
Saldo voor bestemming	620.000 N	8.982.163 N	7.721.752 N
Toevoeging/onttrekking reserves	565.000 V	5.788.329 V	4.212.217 V
Saldo na bestemming	55.000 N	3.193.834 N	3.509.535 N

In de jaarrekening (hoofdstuk 6 van dit jaarverslag) is per thema een toelichting op de afwijkingen opgenomen. Zoals hiervoor gemeld is vanuit de belangrijkste verklaring voor het tekort gelegen in de sterke toename van de kosten van jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. Gedurende het jaar 2019 werden we steeds weer opnieuw verrast door nieuwe en hogere ramingen van de lasten. Dat maakte het onmogelijk om nog in 2019 bij te sturen. Veel van de uitgaven van de gemeente lagen al vast. De mogelijkheden om op korte termijn uitgaven te verlagen zijn zeer beperkt en leiden er direct toe dat andere beleidsdoelen niet worden gerealiseerd. Omdat ook voor de komende jaren nog een verdere stijging van de kosten in het sociaal domein wordt voorzien, ontkomen we niet aan een heroverweging van het voorzieningenniveau.

De reservepositie verslechtert

Het nadelige resultaat van de jaarrekening heeft direct effect op de reservepositie van de gemeente. Het tekort wordt immers gedekt door een beroep op de reserves. En naast het tekort op de jaarrekening worden de reserves ingezet voor dekking van andere, vaak eenmalige uitgaven. Om de 'vrij reserve' te versterken, hebben we in 2019 een bedrag van € 4.975.000 overgeheveld van bestemmingsreserves naar de Algemene weerstandsreserve. Een volledig overzicht van de reserves is opgenomen bij de toelichting op de balans in de jaarrekening. In de volgende tabel laten we de ontwikkeling van de reservepositie in de afgelopen jaren zien. We nemen hiervoor 2015 als basis. Dat is het eerste jaar van de decentralisaties in het sociaal domein.

Tabel ontwikkeling reservepositie 2015 – 2019

bedragen x € 1.000	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal reserves	31.381	31.544	30.491	31.242	23.283
waarvan Algemene weerstandsreserve	4.421	4.402	5.579	7.392	5.833

Een belangrijke indicator voor de financiële gezondheid van de gemeente is de solvabiliteit. Die geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter is de buffer om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit van >50% wordt bij gemeenten als ‘gezond’ beschouwd. De solvabiliteit bij de gemeente Goirle heeft zich als volgt ontwikkeld.

Tabel ontwikkeling solvabiliteit 2015 – 2019

in %	2015	2016	2017	2018	2019
Goirle	45,2	45,2	47,7	43,3	35,0
Gemeenten 20 000 - 50.000 inwoners	34,2	35,2	36,6	35,6	n.n.b.
Nederland	34,2	35,2	36,1	34,9	n.n.b.

De ontwikkeling van de solvabiliteit noopt ons om voorzichtig te zijn met het beroep op de reservepositie voor eenmalige uitgaven.

We moeten meer geld lenen

In onze financiële huishouding maken we onderscheid tussen ‘dekking’ en ‘financiering’. Met ‘dekking’ doelen we op het evenwicht tussen baten en lasten. Tegenover uitgaven in de exploitatie moeten ook inkomsten staan. Dan is er sprake van evenwicht. ‘Financiering’ duidt op het geld dat we op onze bankrekening hebben staan om rekeningen te betalen. We lenen dit bij de BNG bank en betalen daarvoor rente en aflossing. Voor die rente en aflossing moeten we weer ‘dekking’ zoeken binnen onze begroting. Daarmee houden ‘dekking’ en ‘financiering’ wel nauw verband met elkaar. De rente was in 2019 bijzonder laag. We hebben daarom enkele leningen die destijds met een hoge rente waren afgesloten, vervroegd afgelost. Daarvoor in de plaats hebben we een nieuwe lening afgesloten met een lage rente. Door de boete die we moesten betalen vanwege vervroegde aflossing, is de nieuwe lening hoger geworden. De leningenportefeuille heeft zich als volgt ontwikkeld:

Tabel leningen lang/kort 2015 – 2019

bedragen x € 1.000	2015	2016	2017	2018	2019
lang lopende geldleningen	30,3	31,3	28,1	26,1	26,2
kort lopende geldleningen	0	0	0	0	6,0

Ook voor beoordeling van de schuldpositie gebruiken we een indicator: de netto schuldquote. Die geeft een indicatie van de mate waarin rente en aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. In het algemeen wordt een percentage tussen 90 en 130% nog als gezond beschouwd.

Tabel ontwikkeling schuldquote 2015 – 2019

in %	2015	2016	2017	2018	2019
Goirle	22,3	19,7	29,3	41,0	51,7
Gemeenten 20.000 - 50.000 inwoners	63,2	57,5	55,4	56,3	n.n.b.
Nederland	61,5	57,5	55,8	56,5	n.n.b.

Met de tekorten op de jaarrekening en begroting en toekomstige investeringen, verwachten wij dat de schuldquote verder zal stijgen. Uit de verkoop van gronden in Boschkens en uit de afwikkeling van het geschil met Brabant Water over TWM verwachten we een positief effect op de schuldquote. Hierna zijn voor de toekomst geen grote incidentele opbrengsten meer voorzien.

De belastingdruk is gemiddeld voor Nederland

Gemeenten in Nederland hebben maar weinig mogelijkheden om zelf inkomsten te genereren. Voor verreweg het grootste deel van de inkomsten zijn we afhankelijk van bijdragen van het rijk. De eigen inkomsten bedragen 14,72% van het totaal. Dat neemt niet weg dat gemeentelijke belastingen zich in een grote (politieke) belangstelling mogen verheugen. In 2019 bedroeg de opbrengst van de belangrijkste gemeentelijke belasting, de OZB in totaal € 4.681.000. In de paragraaf Lokale heffingen is dit verder toegelicht. Voor de beoordeling van de financiële positie gaan wij in de onderstaande tabel in op de belastingcapaciteit. Die geeft inzicht hoe de belastingdruk in Goirle zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Een laag percentage betekent dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen kan verwerven. Maar dat is een politieke keuze.

Tabel ontwikkeling belastingcapaciteit 2015 - 2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Goirle	103,0%	101,4%	94,3%	94,5%	100,8%
Gemeenten 20.000 - 50.000 inwoners	100,1%	101,1%	104,2%	104,1%	n.n.b.

Met de verhoging van OZB met 20% boven de inflatie in 2020 is deze belastingcapaciteit inmiddels gedaald.

De grootste risico's zitten in het sociaal domein en herverdeling gemeentefonds

De risico's en de mate waarin we in staat zijn om die op te vangen, vormen een belangrijke indicator voor de beoordeling van de financiële positie. In de paragraaf Weerstandsvermogen is dat uitgewerkt.

Tabel ontwikkeling weerstandsvermogen

	2015	2016	2017	2018	2019
Weerstandsvermogen	4,01	4,74	7,75	2,15	1,47
Weerstandscapaciteit (*€ 1.000)	11.657	9.909	12.346	8.134	5.199

Wat zijn nu de grootste financiële risico's voor de gemeente Goirle in de komende jaren? Naast de ontwikkeling van kosten in het sociaal domein noemen wij de invoering van de Omgevingswet. Het effect van deze wet op kosten en opbrengsten is nog niet duidelijk. Een groot financieel risico dat zich aftekent betreft de herverdeling van het gemeentefonds. Uit de eerste uitkomsten blijkt dat gemeenten als Goirle rekening moeten houden met een korting van ca. 8%. Dat is voor Goirle een bedrag van € 2,4 miljoen. Vanwege de grote herverdeeffecten wordt de verdeling opnieuw beoordeeld. De invoering is een jaar uitgesteld. Die is nu voorzien met ingang van 2022.

In deze paragraaf zijn we uitgebreid ingegaan op de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Goirle. Die is zorgelijk, ondanks de bezuinigingen en belastingverhoging waartoe bij de vaststelling van de begroting 2020 is besloten. De uitkomsten van deze jaarrekening en de risico's die op de gemeente afkomen, duiden op een verdere verslechtering van de financiële positie. In de voorjaarsnota 2021 gaan wij daar nader op in.